

M. Révész Renáta✧

Az ukrán nemzeti erő információs komponense A közösségi média használata kommunikációs hadszíntérként

DOI 10.17047/HADTUD.2025.35.3.86

Az ukrán elnök, Volodimir Zelenszkij személyes példáján keresztül egy globális trendet figyelhetünk meg, nevezetesen, ahogyan a politikai, illetve a háborús kommunikáció egyre inkább a közösségi médiaplatformok felé tolódik el. Míg a 20. századi háborúk idejében a frontról érkező híreket jellemzően a haditudósítók jelentéseiből, a médián keresztül ismerhettük meg, addig a 21. század jelensége, hogy a közösségi média egyre inkább átveszi a tájékoztatás szerepét. Azok a politikusok, akik időben rájöttek arra, hogy a politikai kommunikáció legújabb színtere a közösségi média, helyzeti előnyhöz jutottak. Ennek egyik iskolapéldája Volodimir Zelenszkij, aki színészből vált politikussá, majd politikusból háborús vezetővé – jelentősen felhasználva céljai eléréséhez a közösségi médiát.

KULCSSZAVAK: háborús kommunikáció, politikai kommunikációs, orosz-ukrán háború, közösségi média, kommunikációs stratégia

The Information Component of Ukraine's National Power The Use of Social Media as a Communication Battlefield

Through the personal example of Ukrainian president Volodymyr Zelensky, we can observe a global trend, namely how political and wartime communication is increasingly shifting towards social media platforms. While during the wars of the 20th century news from the front typically reached the public through war correspondents' reports via traditional media, a phenomenon of the 21st century is that social media is increasingly taking over the role of information dissemination. Those politicians who recognized in time that social media has become the newest arena of political communication have gained a strategic advantage. One textbook example of this is Volodymyr Zelensky, who transitioned from actor to politician, then from politician to wartime leader, and is able to credibly portray himself in these various roles, largely thanks to social media.

KEYWORDS: wartime communication, political communication, Russian-Ukrainian war, social media, communication strategy

✧ Magyar Honvédség, kommunikációs főtiszt – Senior Communication Officer, Hungarian Defence Forces;
e-mail: mrevesz.renata@gmail.com

Az ukrán információs műveletek a közösségi médiában

Az ukrán nemzeti erő új információs komponense, vagyis a Volodimir Zelenszkij által választott kommunikációs stratégia, a közösségi média tudatos használata ma már nem egyedi jelenség, de kétségtelen, hogy eredményes. A színészből lett elnök – politikai szenzációnak számító – elsőpró választási győzelmét is egy tudatos, jól felépített médiakampány előzte meg. A globális ismertséget és a nyugati világban egyfajta hősi „sztár státuszt” a 2022-ben kitört háború valamint a közösségi média hozta meg az ukrán elnöknek.

Kérdés azonban, hogy Volodimir Zelenszkij mennyire tudatos kommunikációs stratégiát folytat annak érdekében, hogy politikai és katonai céljait elérje? Esetében egyértelműen megfigyelhető, hogy a közösségi médiát erőteljesebben használja, mint más országvezetők. Már a megválasztásában is kulcsszerepet kapott a közösségi média, amely platformot az orosz–ukrán háború kitörését követően sem hanyagolt, sőt ezt követően fokozta az online jelenlétét.

Vajon egyedi jelenségről beszélhetünk, vagy egy tendenciózus globális folyamatnak lehetünk a megfigyelői? A téma kutatása során azt vizsgálom, mennyire tudatos Zelenszkij elnök kommunikációs stratégiája, és ez a stratégia – vagy annak elemei – alkalmazhatóak-e globális szinten?

A téma részletesebb tárgyalása előtt a DIMEFIL-modell tükrében is érdemes megvizsgálni az ukránok által folytatott háború stratégia sajátosságait. A Diplomáciai (D), Információs (I), Katonai (M – Military), Gazdasági (E – Economic), Pénzügyi (F – Financial), Hírszerzési (I – Intelligence) és Jog (Legal) fogalmakból álló mozaikszót hét elemet foglal magában, amelyek együttesen határozzák meg egy nemzet erejét. Egy 2020-ban készült tanulmány három esettanulmány révén mutatja be, hogyan hatnak egymásra ezek a komponensek, amelyek vizsgálatával megjósolható adott egy nemzet által alkalmazott stratégia sikeressége.¹ A mai esszében leginkább az első háromról esik szó, bár nyilvánvaló, hogy egy ország vezetőjének az eredményes háborús konfliktus kimenetele szempontjából mindegyik komponens létfontosságú.

Ukrajna diplomáciai mozgásterét a 2014-től tartó orosz agresszió óta jelentősen átalakult. A Krím annektálása és a kelet-ukrajnai háború következtében Kijev a nyugati integrációt, különösen az EU- és NATO-tagságot kezdte előtérbe helyezni. Az ukrán diplomácia egyik legfőbb célkitűzése a nemzetközi közösség támogatásának fenntartása, az Oroszországgal szembeni szankciók erősítése, valamint a katonai és humanitárius segítségnyújtás biztosítása.

Zelenszkij elnöknek elengedhetetlen a nyugati szövetségesek támogatása, hiszen anélkül nem tudott volna éveken keresztül eredményesen ellenállni a jóval erősebb, önálló forrásokkal rendelkező orosz haderővel szemben a 2022-es eskaláció óta.

Az ukrán vezetés diplomáciájában jelentősen támaszkodik információs erejére, hiszen Ukrajna egyik legnagyobb eredménye – még a katonai sikereken is messze túlmutatóan – a nemzetközi narratíva megnyerése volt. Volodimir Zelenszkij elnök kommunikációján keresztül sikeresen mobilizálta a nemzetközi közvéleményt, és eredményesen használta fel ehhez a közösségi médiát.

¹ Kimsey, Kim, McCoy, Cuddy 2020.

Az információs erő az a képesség, amellyel egy állam képes információval befolyásolni más szereplők döntéseit, véleményét vagy viselkedését. Ide tartozik a stratégiai kommunikáció, a pszichológiai műveletek (PSYOPS), a propaganda, a kiberhadviselés, valamint a média- és közösségi média-használat. Az információs erő nemcsak háborús, hanem békeidőben is alkalmazható. Volodimir Zelenszkij már megválasztásának érdekében is profi módon használta a közösségi médiát, tehát nem csak a háborúban, hanem békeidőben is tudatosan kommunikált az új média platformokon – különösen az Instagramon.

Az, hogy a közösségi média felbolygatta a média világát, és egyfajta evolúciós folyamatot indított el a kommunikációs erőterben, világosan látszik. „Aki kimarad, lemarad...” ez az ismert mondás igaz számos területre, és nem kivétel ez alól a politika világa sem. Az elmúlt években több példát is láttunk arra – nemzetközi és hazai szinten egyaránt –, hogy a közösségi média használatával hogyan tudtak a politikusok, a politikai pártok hirtelen előnyt szerezni, amely akár szavazatokban is mérhető a választás során. Sőt, a politikai életben kevésbé jártas, ám hirtelen a figyelem fókuszába került személyek is képesek voltak politikai előnyt kovácsolni a kínálkozó lehetőség megragadásával. Az Egyesült Államokban az első választási kampánya során Donald Trump, Ukrajnában a színészből lett elnök, Volodimir Zelenszkij vagy épp Magyarországon Magyar Péter – mindannyian a közösségi média tudatos felhasználásával voltak képesek üstökösként berobbanni a politikai erőterbe.

A közösségi média térnyerését megelőző évtizedekben, a rendszerváltást követő években lezajlott folyamatok, médiaháborúk és a média piaci átrendeződések következtében patrónusi-kliensi médiarendszerek jöttek létre Magyarországon.² Az új média megjelenésével ezek a rendszerek ugyan veszítenek jelentőségükből, bár még mindig meghatározó szerepük van az általuk képviselt érdekkörök támogatásában.

Ezen klientúrák nem tűntek el a közösségi média megjelenésével, hanem kölcsönös szimbiózisban, megférnek egymás mellett. A lényeg: a közös politikai narratíva, az összehangolt közös kommunikációs stratégia, amelynek a közösségi média megfelelő kiegészítő platformja lehet.

Kérdéses azonban, hogy hogyan hat a demokratikus berendezkedésű országokra az újabb és újabb (önjelölt) vezetők megjelenése. Volodimir Zelenszkij először egy filmszerepben próbálta ki az elnöki pozíciót, amit tudatos kommunikációs és választási kampányt követően a valódi életben is meg tudott szerezni, és bár nyilván voltak politikai – sőt most már katonai – ellenfelei is, mégsem bukott el.

Szakirodalmi áttekintés, kutatómódszertan

Zelenszkij elnök tevékenységére, politikai, stratégiai képességeire már a meglepetés-szerű megválasztása után felfigyeltek a kommunikációs szakemberek. Számos tanulmány, illetve cikk született arról, milyen módon használja a politika a közösségi médiát, kiemelten az ukrán elnök.³ A kutatást a frissebb, elmúlt öt évben született tanulmányok áttekintésével kezdtem, miközben folyamatosan figyelemmel követtem

2 Bajomi-Lázár 2019.

3 Nyquist, Neuburger, Patel M., Lutsyshyna & Orr, & Maldonado & Kuchek 2020.

az új média platformok és a klasszikus médiumok híradásait is a napi eseményekkel kapcsolatban.

Az ukrán elnök kommunikációs tevékenysége ugyanakkor három éve új szintet lépett. Az addigi politikai országvezetőnek háború vezetővé kellett válnia, és ebben az új szerepkörben is hitelesnek mutatkozni.

Ahhoz, hogy katonai, illetve politikai szempontból értelmezsem a jelenséget, 2024 első felében két mélyinterjút készítettem a téma szakértőivel a 2025 júliusában megvédett mesterfokú tanulmányaim során készített szakdolgozatomhoz.⁴ Interjú-alanyaimtól engedélyt kaptam, hogy az így elkészült kutatást, illetve a jóváhagyott interjúkat tudományos publikációhoz felhasználjam. A téma vizsgálatához kvalitatív kutatás módszert választottam, azon belül is a mélyinterjúk készítése során igyekeztem választ találni a kérdéseimre. Közvetlen az ukrán vezérkarfőnök leváltását követő napokban ültem le beszélgetni Prof. dr. Szenes Zoltánnal, a Magyar Hadtudományi Társaság akkori elnökével, nyugállományú vezérezredessel, aki az orosz–ukrán háború szakértője, katonai karrierje során 2003–2005 között maga is vezérkarfőnökként állt a magyar haderő élén.

Interjút készítettem továbbá dr. Benkő Tibor nyugállományú vezérezredessel, aki 2010 és 2018 között a Honvéd Vezérkar Főnöke, majd 2018–2022 között honvédelmi miniszter volt. A két interjú teljes terjedelmében a szakdolgozatom mellékleteként érhető el, az alábbi tudományos publikációban a legfontosabb és a téma szempontjából releváns gondolatokból idéztem.

Zelenszkij elnök kommunikációs stílusa, tevékenysége azonban nem csak a katonai vezetők szempontjából lehet releváns. A téma még számos lehetőséget rejt magában, hiszen mind politikai, mind biztonságpolitikai szempontból is vizsgálni lehet az ukrán elnök stratégiáját, vagy akár összehasonlító elemzést is lehetne végezni más országok egyszemélyi vezetőivel.

Am a terjedelmi korlátok miatt mérlegelnem kellett, hogy az általam megkérdezett katonai szakértők véleményét emelem ki bővebben, vagy egyéb aspektusokat jelenítek meg a dolgozatomban. Előbbi mellett döntöttem, így – saját kutatásként – ebben az írásban Szenes és Benkő tábornok úr véleményét ismerhetik meg a téma kapcsán. Ugyanakkor szándékomban áll a témát alaposabban kutatni, és a jövőben az ukrán elnök által felépített nemzeti erő egyéb összetevőit is elemezni a rendelkezésre álló tudományos szakirodalom és egyéb területeken is jártas szakértők véleménye által.

A téma alaposabb vizsgálatához bőven rendelkezésre áll nemzetközi, illetve hazai szakirodalom. Számos értekezés született a közösségi média felhasználásáról a politikai kommunikációban – ezen belül is konkrétan Zelenszkij elnök kommunikációs stratégiájáról –, illetve a háború és az új média kapcsolatáról.

A legfontosabbnak tartott szakirodalmakra a következőkben folyamatában is hivatkozom, de kiemelném Bene Márton Ákos doktori értekezését, amelynek címe *Virális politika: Politikai kommunikáció a Facebookon*. A 2019-ben megjelent tudományos

4 A szerző 2025 júliusában sikerrel védte meg az azonos témában íródott szakdolgozatát, és a záróvizsgát követően szerzett mesterszintű (MSC) diplomát kommunikáció és médiatudomány szakterületen.

munka elsősorban a Facebookra fókuszál, ám nyilvánvalóan releváns egyéb közösségi média felületeken zajló politikai kommunikációs folyamatok tekintetében is.⁵

Saját kutatásomban kommunikációs szempontból elsősorban arra a kérdésre kerestem a választ, hogy a Zelenszkij elnök kommunikációra hogyan hat(ott) a háború, illetve az egyszemélyű politikai vezető hogyan alkalmazza, keretezi a témát a mindennapi kommunikációjában. Újkori jelenség a politikai és a háborús kommunikációban a közösségi médiumok egyre hangsúlyosabb felhasználása, amelyet az ukrán elnök is előszeretettel alkalmaz.

Zelenszkij elnök a DIMEFIL modell első három komponensének (DIM – diplomáciai, információs és katonai) támogatásához is használja az új média, azon belül is a közösségi média által nyújtott előnyöket. Az Instagramon minden nap videóüzenetben jelentkezik, ahol a saját narratívájában tudósít az orosz–ukrán háborúról, véleményez, vagy éppen bejelentéseket tesz. Ezáltal képes keretezni az eseményeket, sőt még a politikai napirendképzésben is képes kezdeményező félként megjelenni.

Ugyanakkor fontos újfent kiemelni, hogy ebben a dolgozatban nem vállalkoztam a DIMEFIL modell össze komponensének az elemzésére, kiértékelésére. Mivel kommunikációs szempontból vizsgáltam az ukrán elnök tevékenységét, ezért nem tértem ki az ukrán nemzeti erő teljes spektrumára. Kimaradt a Gazdasági (E – Economic), Pénzügyi (F – Financial), Hírszerzési (I – Intelligence) és Jog (Legal) területek ukrán vonatkozású elemzése – amely fontos és releváns kutatási terület lehet a jövőben.

Zelenszkij útja a filmvászonról a háborús vezető szerepéig – az ukrán elnök információs tevékenysége

Ahhoz, hogy megértsük hogyan válhatott napjainkra Zelenszkij a világ nagy részének szemében valódi háborús vezetővé, fontos, hogy megismerjük azt az utat, amelyet végig járt. Érdekes felidézni, mely területen szerzett tapasztalatokat, míg elfoglalta az Oroszországgal szomszédos ország elnöki székét, majd hogyan vált honvédő vezetővé az országa és az orosz szuperhatalom között dúló háborúban.

Volodimir Zelenszkij 1978 januárjában született az egykori Szovjetunióhoz, ma már Ukrajnához tartozó Krivij Rih-ben. A hivatalos önéletrajza szerint egy oroszul beszélő zsidó család gyermekeként nőtt fel. Kisgyerekkorában négy évet töltött Mongóliában is, amikor a családfőt a munkája oda szólította. Első nyelve az orosz, de kiválóan beszél ukránul és angolul is.⁶

2015 októberében startolt el a „Nép Szolgája” (*Servant of the People*) tv-sorozat, amelyben Ukrajna leendő elnöke Ukrajna elnökét alakította. A szerepe szerint egy átlagos tanárember, akinek elege van az országát fojtogató korrupt politikusokból és a mindent átszövő korrupcióból. Egy közösségi médiára feltöltött titokban felvett kirohanásának köszönhetően azonban megválasztják a „kisembert”, aki innen fogva hadat üzen az aktuális rendszernek, és az áthallásos sorozatban többször is nevetségessé teszi azt.⁷

5 Bene 2019.

6 Ray 2024.

7 Wilson 2019.

A politikai szatíra már három éve futott az 1+1 ukrán csatornán, és ennyi idő alatt is világossá vált, hogy a fiktív karakter, Goloborodko elnök szerepe és a szerepet alakító színész személye a nézők – és későbbi potenciális választók, állampolgárok – szemében összemosódott. Maga Volodimir Zelenszkij erről így nyilatkozott a Ciname Escapist portálnak: „Igen, az emberek gyakran akarnak szelfizni – de valójában nem velem személy szerint. Leginkább azzal akarnak készíteni egy szelfit, akinek a szerepében látnak a képernyőn. Ráadásul, a Kvartal 95 (a produkciót előállító ukrán szórakoztatóipari cég – a szerző) és én is elkezdtem olyan üzeneteket kapni átlagemberektől, akiknek az a vágyuk, hogy egy ilyen személy vezesse Ukrainát (mint amilyen Goloborodko elnök).”⁸

Zelenszkij sokáig cáfolta azokat a felvetéseket miszerint saját maga is politikai babérokra törne, majd 2018 szilveszterén, közvetlenül az elnöki választásra lázasan készülő hivatalban lévő vezető, Petro Porosenko újévi köszöntő beszéde előtt az 1+1 csatorna váratlan bejelentést közölt: Volodimir Zelenszkij bejelentette, hogy ő is indul a négy hónap múlva esedékes elnökválasztáson.

Ezt követően beindult a kampány, amelyre Zelenszkij ekkor már tudatosan a közösségi médiát használta: csakúgy, mint később a háború alatt, ebben az időszakban szinte naponta jelentek meg bejegyzései a YouTube-on és az Instagramon. Bár ez a kommunikációs stratégia meglehetősen szokatlan és kockázatos lépésnek tűnt egy politikai kampány során, mindenképpen számos előnyt biztosított a kihívó számára. A közösségi média felületek használata során ugyanis közvetlenül a követőihez tudta eljuttatni a saját, illetve a stábja által kidolgozott üzeneteket, ezzel megkerülve a „kapuőr”, (vagyis az újságírók, illetve a szerkesztők napirendképző szerepét) a kommunikációs folyamatban. Ráadásul a saját maga által előállított tartalmak a klasszikus médiában is megjelentek, de nem a médiamunkások által közvetített, szerkesztett változatban, hanem a saját platformokról átvett képek, videók formájában.

A színészből politikussá átlényegülő Zelenszkij közösségi tartalom előállítóként ráadásul képes volt új szavazókat szerezni, amivel jelentős előnyre tett szert a kampány során politikai ellenfelével, a regnáló elnökkel szemben. Petro Porosenko – aki mindössze 2014-ben csatlakozott az Instagramra – jóval szerényebb követőbázissal rendelkezett.⁹

A közösségi média másodlagos használata, és a klasszikus médiumok előtérbe helyezése azonban nem egyedül Porosenko politikai kommunikációjára, hanem az európai politikusok többségére is jellemző volt.

Ezzel szemben a tengerentúlon, már az ukrán elnök meglepő választási sikerét megelőzően is találunk olyan politikust, aki előbb az internetes kommunikációban, majd a választási eredmények tekintetében tudott újat mutatni a nagyvilágnak.

Donald Trump 2017-ben Hillary Clintonnal szemben lefolytatott győztes kampányát egy 2021-ben publikált elemzésben vetették össze Zelenszkij elnök sikerével. Az összehasonlító tudományos munka végkövetkeztetése az volt, hogy mindkét politikus szélesen és eredményesen használta az internetes kommunikációt: e-mailen, weboldalon, blogon és személyes oldalakon keresztül is. Mindketten választottak saját

8 Kao 2022.

9 Poroshenko 2024.

platformot a véleményük kifejtésére: Trump a Twitter, míg Zelenskij az Instagramot helyezte előtérbe. Trump követők tekintetében is megelőzte ellenfelét, Hillary Clintont, míg Zelenskij-nek is több követőt sikerült gyűjtenie, mint Porosenkonak.¹⁰

A közösségi médiában megszerzett fölényüket pedig mindketten választási sikerre is vitték.

Míg 2019 áprilisában az ukrán elnöknek, Poroshenkonak az Instagramon 255 ezer követője volt, addig kihívójának, Zelenskijnek már ekkor 3.6 millió – több mint a francia, a német és az olasz elnököknek, valamint Egyesült Királyság uralkodójának összesen.¹¹

Az eltérő politikai stratégia eredményét tükrözik a választási eredmények: a 2019. március 31-én megtartott első fordulón Volodimir Zelenskij a szavazatok 30%-át szerezte meg (a második helyen Petro Porosenko végzett a voksok 16%-át begyűjtve).¹²

A váratlanul politikai babérokra törő színész látszólag könnyedén tarolta le a tapasztalt politikusokat. Példátlan módon egy színpadias – reklámfilmbe is beillő – kisvideóban a nyilvánosság előtt a kijevi Olimpiai Stadionban „invitálta” a hivatalban lévő elnököt a választás végső fordulója előtt elnöki vitára.¹³

Porosenko elfogadta az amerikai választási gyűlések hangulatát idéző, több 10 ezres nézőközönség előtt lezajlott vitát – amit alig két nappal a választások előtt tartottak –, ám ekkor már hiába érvelt Porosenko, hogy a politikai életben tapasztalatlan Zelenskij nem lenne képes megvédeni Ukrainát olyan nagyhatalmi vezetők világpolitikai játszmáival szemben, mint az orosz elnök Vlagyimir Putyin.

A „közönség”, vagyis a szavazók, döntöttek: a rendkívül népszerű Volodimir Zelenskij megszerezte a szavazatok 73%-át, és újonc politikusként – négy év sorozatbeli elnökösködés után – a való életben is beköltözhetett az elnöki rezidenciára. Ám már akkor akadtak olyan elemzők, akik nem osztották a felfokozott hurráoptimizmust, az eredmények tekintetében. Bár a fiatal (politikai előéletét és életkorát tekintve is) választási győztes népszerű, és nem elkötelezettje egyetlen korrupcióban érintett nagy politikai pártszövetségnek sem, azonban a filmvásznon alakított szerep és a valóság nem ugyanaz. Kétségek is felvetődtek arra vonatkozóan, milyen eszköztára van a népszerű, ám tapasztalatlan Zelenskijnek, amivel eredményesen veheti fel a harcot mind az országot átszövő korrupció, mind az orosz fenyegetéssel szemben.¹⁴

Szakáll és harci póló – a vezető külső átalakulása

Zelenskij elnökké választásának következtében nemzetközi ismertségre is szert tett, hiszen váratlan győzelme és karizmatikus megjelenése vonzotta a szenzációt kereső sajtót. Ő pedig már akkor is szívesen vette a média érdeklődését, saját maga és a felesége, családja is szívesen állt a külföldi újságírók rendelkezésére.

¹⁰ Dorosh, Nocoň & Zakaulova 2021.

¹¹ *Ukraine election rivals trade taunts and media tricks* 2019.

¹² *Presidential Election* 2019.

¹³ Euronews 2019.

¹⁴ Sukhankin 2019.

Az új elnöknek ugyanakkor a politikai életben is hasonló kihívásokkal kellett szembe nézni, mint elődeinek, ezért úgy tűnt, hogy a tapasztalatlan Zelenszkij csak egy rövid epizód szereplője lesz Ukrajna történelmének – és a nagyhatalmak játékában –, hamarosan az ő neve is feledésbe merül.

A legfontosabb feladat, amely megoldásra várt, és a választási kampányában is ígéretet tett rá, az Oroszországgal való kiéleződött kapcsolat rendezése, hiszen a keleti határszakaszon ekkor már évek óta zajlottak fegyveres összecsapások, bár a Putyin adminisztráció ekkor még tagadta az ebben való szervezett részvételét, oroszbarát militáns csapatok magánakciójának igyekezett beállítani az ukrán területen zajló fegyveres támadásokat. Ám a látszat ellenére a konfliktus nyilvánvalóan Oroszország és Ukrajna között állt fenn, amire vonatkozóan Zelenszkij a kampánya során békét ígért.¹⁵

Ám az orosz–ukrán háború 2022-es kitörése előtt a világ minden egyes országának, lakosainak és vezetőinek szembe kellett néznie még egy láthatatlan ellenséggel: a koronavírussal, amely 2020 és 2023 között több mint 5,7 millió ukrán embert betegített meg, és 119 283 áldozatot követelt.¹⁶

Míg a világ a járvánnyal volt elfoglalva, és minden országban az egészségügyi helyzet kezelése, stabilitása volt az első számú feladat, addig ez egyben jó alkalmat is adott arra, hogy Oroszország különösebb feltűnés nélkül előkészítse Ukrajna lerohasztását – amelyet ekkor még csak egy villámhadműveletnek gondolt.

Zelenszkij előéletét tekintve nem csak a politikában volt tapasztalatlan, hanem – nyilvánvalóan – a hadviselésben is. Ám, hogy mennyire lebecsülték a színészből lett elnök képességeit, az a háború kitörése után mutatkozott meg igazán. „Hiába érkezett a színpadi világból, ma egyértelműen kijelenthető, hogy politikusként, valamint háborús vezetőként is megállja a helyét. Ez leginkább akkor bizonyosodott be, amikor a háború kitörésekor sem hagyta el az országát – holott lehetősége lett volna rá, hogy Londonban, vagy akár Varsóban – felállítsa a kormányt és onnan igyekezzen irányítani a támadás alatt lévő országot. Annak ellenére úgy döntött, marad, hogy napokkal a támadás után orosz különleges műveleti egységek jutottak be Kijevbe, a kormányzati negyedbe, akiknek az volt a feladata, hogy elfogják – vagy likvidálják. Az ukrán hírszerzéshez viszont befutott az információ, így ki tudták menekíteni Zelenszkijt. Ha elfogják, akkor már megvolt az oroszok kiszemelt utódja a helyére, aki oroszbarát politikát folytató ukrán kormányzópártnaként átvehette volna az irányítást az ország felett.” – értékelte a háború kitörése utáni közvetlen helyzetet Szenes Zoltán, akinek a meglátása is alátámasztja, hogy ezekben a napokban az döntött a villámháború és a több évig vívott keserves harcok közt, hogy Zelenszkij nem hagyta el a támadás alatt álló fővárost, sőt a közösségi médiának köszönhetően ő és a stábjja első kézből napi rendszerességgel tudósítottak az ostromlott Kijev kormányzati negyedéből. Ekkor született meg a színészből az a háborús vezető, akit ma is ismer a világ.¹⁷

15 Quinn-Judge 2020.

16 Sz. n. 2023.

17 Interjú Professzor Szenes Zoltánnal, a Hadtudományi Társaság elnökével (2024. február). Kérdező: M. Révész Renáta.

Zelenszkij kétségtelenül ismertté vált, és ezt az ismertséget és arculatot használja a mai napig. Tudatosan nem hord öltönyt még akkor sem, ha delegációjával külföldre utazik, ezzel is jelezve, hogy háborús vezetőként képviseli az országát. A zöld, katonai jellegű ruházat, amelyet nem csak ő, hanem a vele együtt megjelenő kormányzati képviselők zöme is visel, egyértelmű üzenet: mindenki számára nyilvánvalóvá kívánják tenni, hogy honvédő háborút folytat, és ezzel is képviseli az országának népével, harcával való azonosulást.

„Hiába bírálják, amiért »nem bír felöltözni rendesen«, nyilvánvalóan ez egy kommunikációs eszköz, amellyel azt kívánja láttatni, hogy ő egy háborúban álló országot vezet, ő is honvédő háborút folytat, még akkor is, ha egy öltönyös rendezvényre hivatalos. Ez egy nagyon fontos kifejezése a politikájának” – tette hozzá Szenes tábornok.

Bár a szakértők számára egyértelműnek tűnhet az üzenet, még a háború kitörése után három évvel is akadnak, akiknek az ukrán elnök öltözéke jó alapot ad a támadásra. 2025. év elején Volodimir Zelenszkij a Fehér házba látogatott, hogy a Trump adminisztrációval tárgyaljon az Ukrajnának nyújtott háborús támogatás kapcsán. Az Egyesült Államok elnöke, Donald Trump ugyanis már a megérkezésekor megjegyzést tett az ukrán elnök – mára már védjegyévé vált – öltözködési stílusára. Az említett washingtoni látogatásán, a Fehér Házban is fekete pulóverben, nadrágban, katonai bakancsban jelent meg, amit Donald Trump és az újságírók is szóvá tettek, akadt olyan, aki a tiszteletlenség jeleként értékelte az immár évek óta következetesen vállalt öltözetet. Erre az ukrán elnök úgy reagált, „Majd akkor veszek fel kosztümöt (az ukrán szó az öltönyre), ha véget ér a háború.”¹⁸

A háború kitörését közvetlen követő időszakban – a közösségi médiában igen csak aktív jelenlétének segítségével és egy profi kommunikációs kampány következtében – a világ egyik legnyíltabban kommunikáló országvezetőjévé vált, aki naponta osztja meg üzeneteit a világ nyilvánosságával – mind a közösségi felületeken, mind a klasszikus média felhasználásával. Ez csak fokozta az érdeklődést iránta, ami az orosz–ukrán háború előtti években is jelentős volt: Instagram profilja 2020-ban már Ferenc pápa vagy a brit királyi család hivatalos Instagram profilját is megelőzte, ekkor már 9 milliós követőtáborral bírt.¹⁹

Ám 2022-ben Instagram követői számát sikerült csaknem 17 millióra feltornásznia, ezzel a világ ötödik legtöbb követővel rendelkező politikusának számított (továbbra is megelőzve Ferenc pápát, a királyi családot vagy éppen a török elnököt).²⁰

Ukrajna első embere igen aktívan kommunikált – illetve kommunikál a mai napig – a közösségi médiában: Facebookon, TikTokon, Twitteren is jelen van, ám a fő profilja továbbra is az Instagram, ahol minden nap jelentkezik friss tartalommal.

„Sokak szerint színész vénájának és médiabeli tapasztalatainak is köszönhetően professzionális szinten alkalmazza a különböző médiafelületeket. Kiemelten kezeli az Oroszországban és Ukrajnában is népszerű Telegram alkalmazást. Zelenszkij csatornáján naponta több alkalommal jelentkezik az aktuális helyzetjelentésekkel,

18 Skiba 2025.

19 Dixon 2023.

20 Lüfkens 2022.

hírekkel eredeti nyelven, valamint angol fordítással is. Mindemellett a hagyományos médiában is sikerült kialakítania magáról a nemzetvédő hős szerepét²¹

Zelenszkij valóban stabil, nemzetközileg is igencsak virágzó platformot épített ki, amelynek kiemelt jelentősége lett a 2022-ben Ukrajna ellen indított orosz támadást követően. Hiszen a modernkori háborúkat éppúgy vívják szavakkal, mint fegyverekkel, és Zelenszkij háborújának az új média új frontot is biztosított.

Kétségtelen, hogy az egyszemélyi kommunikációban nem várt erőfölényt ért el az ukrán elnök, és – mint a megtámadott fél vezetője – gyorsan és hatékonyan reagált az eseményekre. Bár a demokratikus berendezkedésű nyugati társadalmak látszólag egységesen kiálltak Ukrajna mellett, azért az orosz narratívának is sikerült hatást gyakorolnia. „Az orosz propaganda nemcsak a hagyományosan Nyugat-ellenes célközönségek körében sikeres: meglepő módon olyan célközönségeket is az orosz érdekeknek megfelelően befolyásol, amelyeket Ukrajna természetes támogatóinak gondolhatnánk. Az Egyesült Államokban például a republikánus párti szenátorok és képviselők befolyásolásával képes volt hónapokra megbénítani az Ukrajnába irányuló amerikai fegyverszállításokat.”²²

Amikor az orosz csapatok körülvették Kijevet, az elnök kimenekítése kézenfekvő lett volna és ehhez segítséget nyújtottak volna a nagyhatalmak is. Joe Biden az Amerikai Egyesült Államok elnöke felajánlotta, hogy segítenek elhagyni az ostrom alatt álló fővárost, amire a londoni ukrán nagykövetség szerint az a válasz érkezett Zelenszkijtől: „Itt harcok folynak. Lőszerre van szükségem, nem fuvarra!”²³

A frappáns válasz annyira nagyot szólt, hogy nem csak az amerikai, hanem az orosz elnök is megérthette, és ezzel eldőlt, hogy villámháború helyett egy hosszú, elhúzódó fegyveres konfliktus veszi kezdetét.

Ahhoz, hogy Zelenszkij bizonyíthassa bátorságát, elszántságát, és igazolja, hogy nem lehet olyan könnyedén félreállítani, mint ahogy ellenfelei gondolták, rendkívül jó szövetségesre talált a közösségi médiában. Ismertsége már addig is volt, és most egy világ nézte visszafojtva, hogy vajon mi történik az elnökkel az ostrom alatt. Ő pedig nem maradt adós a válasszal: szinte naponta posztolt a közösségi médiában továbbra is, gyakran stábtagaival is körülvette magát, így bizonyítva, hogy nem hagyta el az ukrán fővárost.

Ekkor „született meg” az a Zelenszkij, akit a mai napig ismerünk. Lekerült az elnökről az öltöny, és megjelent a harci póló. Ám nem ez volt az első alkalom, hogy Zelenszkij képes volt hitelesen változtatni külső megjelenésén. Elég áttekinteni Zelenszkij elnök 3,2 milliós követőt számláló hivatalos Facebook oldalát, amelyen a mai napig megtalálhatóak a korábbi profilfotói is. A profilképek különös jelentőséggel bírnak, hiszen „Online megjelenésünk egyik kulcstényezőjévé vált az önmagunkat ábrázoló fénykép, amelyet profilképként töltünk fel Facebook fiókunkhoz. A kiválasztott profilkép az egyetlen képi lenyomat rólunk, amikor hozzászólást írunk, amikor chatelünk, amikor Facebook-belépéssel webes felületre regisztrálunk vagy applikációkat használunk.”²⁴

21 Krizbai, D. D., Szak 2022.

22 Kiss 2024.

23 Braithwaite 2022.

24 Galántai 2015.

Míg Zelenszkij 2018-ban egy szürke pólós és teljes fogsorát kivillantó nevetős képet választott a Facebook profilképnek (melyet a politika kampány idején különböző keretekkel módosított), addig megválasztását követően egy öltönyös, mosolygós felvételre váltott 2019 májusában. Am ezen a képen meglehetősen kisfiús bájjal mosolyog – még saját életkoránál is fiatalabbnak kinézve –, a 2020. január 9-én feltöltött felvételen már némileg komolyabb arckifejezéssel, és természetesen öltönyben, hófehér keményített ingben, nyakkendőben. Ez a profilkép maradt 2022. október 27-ig (amelyet a covid ideje alatt módosított különböző keretekkel), ám ekkortól a jelenlegi „arcát” ismerhetjük meg, és a dolgozat megírásáig (2025. július – a szerző) nem is változott. Őszülő, ápolt szakáll, távolba meredő elszánt tekintet, komoly, megkeményedett arckifejezés, zöld színű katonai póló, rajta a katonai egyenruhákra jellemző kiegészítők.

Bár a Facebook profilképek jól szemléltetik az évek során bekövetkezett változást, még ennél is beszédesebb Zelenszkij elnök Instagram oldalának áttekintése. Ez ugyanis – ha a követői számát vesszük alapul – az ukrán elnök legfőbb platformja, amelyet szintén sajátos személyiségjegyei és kommunikációs stílusa jellemez. A katonai stílusjegyek egyértelműen dominálnak Zelenszkij kommunikációjában. Bár az ukrán elnök önéletrajzában nem fedezhetünk fel semmilyen katonai szolgálatot – sem önkéntes, sem sorkatonai szolgálatot nem látott el élete során –, mégis napjainkban előszeretettel állítja be magát katonai vezetőként. Kitüntetések ad át, katonák közt fotózkodik, gyakran meglátogatja a háborús területeket. Mindig a terepnek megfelelő ruhában van, ami nem egyenruha ugyan, de erőteljesen katonai jellegű.

„A politikai látványosság, vagy a politainment egyértelműen azonosítható Zelenszkij elnök megnyilatkozásaiban az orosz–ukrán háború alatt. Az Instagram felhasználás intenzív, stratégiailag eredményesen alkalmazzák, kihasználva Zelenszkij megjelenésében rejlő potenciákat, egy olyan vezető képét mutatva, aki a vészhelyzet idején is beszámol az állampolgároknak, háborús jelentéseket tesz, nemzetközi térbe helyezi a konfliktust, meggyőzi a közvéleményt, mozgósítja az ukránokat és a világ lakóit, elszámoltatja és felelősségre vonja ellenfelét, amelyhez más országok segítségét is kéri.”²⁵

Ezen megállapításra erősít rá az általam megkérdezett szakember véleménye is. Professzor dr. Szenes Zoltán a következő megállapítást tette az ukrán elnök kommunikációs stratégiájával kapcsolatban: „Nem csupán Zelenszkij, hanem a stábja is tele van a média világából és a színházi világból érkezett kommunikációs szakemberrel, akik nagyon tudatos, átgondolt kommunikációs stratégiát követnek. Az elnök majdnem minden nap mond beszédet, amit nyilván a stábjával együtt dolgoznak ki előző nap és másnap már – hol erőszakosabban, hol megfontoltabban – kommunikálnak minden fórumon. Egészen addig, míg a kívánt célt el nem érik. A hatékonyságát tekintve is azt látjuk, hogy ez a stratégia működik: nagyjából eléri, amit akarnak, jól érvényesítik az ukrán érdekeket akár a nemzetközi – főként nyugati platformokon.”²⁶

25 Plazas-Olmedo, López-Rabadán 2023.

26 Interjú Professzor Szenes Zoltánnal, a Hadtudományi Társaság elnökével (2024. február). Kérdező: M. Révész, Renáta.

Az ukrán vezérkarfőnök leváltása

Háború kellős közepén igencsak alapos indok szükséges a katonai vezetők lecseréléséhez. Ráadásul, ha a haderő első számú vezetőjéről, egy rendkívül népszerű és mind a katonák, mind a civil emberek által elfogadott vezérkarfőnökről van szó, akkor egy ilyen döntés számos bel- és külpolitikai kockázatot rejt. Egy ilyen döntés közvetetten beismerése annak, hogy az addigi katonai irány nem jó, változtatásra szorul, ugyanakkor a fronton harcoló katonák körében a parancsnokváltás bizonytalanságot okoz, ami rontja a harctéri morált.

Különösen akkor, ha a vezérkarfőnök népszerű, sőt akár még népszerűbb is annál a személynél, aki eltávolítja. Volodimir Zelenszkij esetében éppen így volt, de ő mégis meghozta ezt a döntést, amikor 2024 februárjában új vezérkarfőnököt nevezett ki. A távozó Valerij Zsaluzsnij vezérezredes két évig vezette a háborúban álló ukrán hadsereget, látszólag teljes bizalmat élvezve a politikai vezetéstől is, bár természetesen külföldön korántsem bírt akkora ismertséggel, mint Ukrajnában. Éppen ezért a leváltása nem sokáig volt napirenden a nemzetközi médiában, ám az elemzőket és az ukránokat igencsak megdöbbentette a hír.

A személycserére ráadásul senki sem adott egyértelmű magyarázatot – sem Zsaluzsnij tábornok sem Zelenszkij elnök –, így annak okait az elemzők véleménye és az előzmények áttekintésével igyekezhetünk feltárni. Természetesen a személyi változtatásoknak voltak előjelei. Ilyennek tekinthetjük Zsaluzsnij vezérezredes elemző írását, amelyet az *Economist* közölt le 2023-ban. Szerzője esszéjében az ukrán–oros fronton kialakult háborús helyzetet az első világháborúban kialakult patthelyzethez hasonlította, ahol a gyors manőverek helyett, az állóháború kezd kibontakozni, amely mindenképpen az orosz félnek kedvez hosszútávon.²⁷

Ám a kritikai észrevételek nem férnek bele abba a győzelmet vizionáló képbe, amit Zelenszkij a külvilágnak üzen naponta megjelenő Instagram posztjaival. Ráadásul az elnök szempontjából azért is rendkívül kínossá vált a kritika, mert míg a lakosság körében mért támogatottsága csökkent a háború kitörése óta, addig Valerij Zsaluzsnij 2024-ben már rendkívüli népszerűségnek örvendett a katonák és a civil lakosság körében egyaránt.

2023 decemberében a KIIS (*Kyiv International Institute of Sociology*) az „Omnibus” elnevezésű kutatásban 1200 embert kérdezett meg Ukrajnában arról, mennyire bíznak a katonai vezetőkben (a Krím térség kivételével minden régióból kerestek fel 18 évnél idősebb állampolgárokat). Mind az akkori vezérkarfőnök, mind a későbbi utódja, Olekszander Szirszkij személyére rákérdeztek. Ennek alapján a megkérdezettek 92 százaléka szavazott bizalmat Zsaluzsnijnek, míg Szirszkij-t a válaszadók mindössze 33 százaléka támogatta egyértelműen. A kutatásban arra is rákérdeztek, hogy a válaszadók szerint van-e feszültség Zelenszkij elnök és Zsaluzsnij vezérezredes között? Összességében 43 százalékuk érezte úgy, hogy van feszültség a katonai és a politikai vezető között, de mindössze 8 százalékuk vélte úgy, hogy ezek komoly nézeteltérések lehetnek.²⁸

²⁷ Zsaluzsnij 2023.

²⁸ Online forrás: <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1338&page=1>

Ebből is látszik, hogy az ukrán állampolgárok számára is érzékelhető volt a katonai és a politikai vezetés közötti ellentét, ám a médiában és a közösségi felületeken folytatott tiszteletteljes, egymást támogató nyílt kommunikációnak köszönhetően az állampolgárok ennek nem tulajdonítottak különösebb jelentőséget – sőt, csaknem természetesnek vették, hogy háborús időkben akadnak nézeteltérések az elnök és a vezérkarfőnök között. A belső harcoknak, feszültségeknek csupán halvány jelei mutatkoznak meg.

A politikai vezető eredményeket akar elérni, felmutatni – bármi áron. Ám egy katonai vezetőnek mérlegelnie kell, hiszen az eszköztára – mind a katonái, mind a katonai eszközök és képességek – végesek, és az veszít, aki gyengébb. Zelenszkijnek a világ vezetőitől kell segítséget kérnie, de amíg a támogatások érkeznek, addig is folynak a harcok, fogyasztva az ember és eszközállományt.

Mindezen események tükrében Zelenszkij elnök rendkívül diplomatikusan, méltatva a népszerű és mind a katonák, mind a civil lakosság körében is kiemelkedő támogatással bíró vezérkarfőnökét, 2024. február 8-án a következő Instagram posztal búcsúztatta: „Hálás vagyok Zsaluzsnij vezérezredesnek a két évnyi védekezésért. Nagyra értékelek minden győzelmet, amit együtt értünk el, köszönöm minden ukrán harcosnak, akik hőiesen cipelik a háború terhét a vállukon. Őszintén megtárgyaltuk azon kérdéseket, amelyek a haderő vonatkozásában változást igényelnek. Ígéretet tettem Zsaluzsnij tábornoknak, hogy továbbra is együtt maradunk az ukrán állami csapatban. Hálás vagyok, hogy elfogadta ajánlatomat (...)”²⁹

A vezérkarfőnök személyében történt változást – a közösségi médiára mostanra már megszokottnak tekinthető – naponta feltöltött személyes hangvételű Instagram videóban jelentette be, amelyben megnevezte az utódot is: Olekszandr Szirszkijt, akit a korábban említett közvéleménykutatás szerint jóval kevesebben támogatnak az ukránok, viszont kevésbé is ismerték. Ám arra nem adott konkrét magyarázatot – azóta sem –, hogy a döntését mi indokolta. Természetesen ezt nem is köteles megtenni, így a szakértők, illetve a megfigyelők mindössze találgatni tudnak.

Dr. Benkő Tibor egykori vezérkarfőnök véleménye szerint a vezetőcserében mindenképpen közre játszhatott a népszerűségért folytatott kimondott vagy kimondatlan versengés is. „Egyébként is nagyon érdekes, hogy háború idején egy katonai vezető ekkora népszerűsége tegyen szert. Elképzelhető, hogy azért, mert az emberek is látták, hogy ő nem akar ekkora emberáldozatot vállalni az ukránok részéről. A népszerűségét tekintve komoly kihívója lehetett volna az elnöknek, már amennyiben politikai vonalon érvényesülni szeretett volna. Egy országvezető számára egyébként veszélyes, ha népszerű emberek jelennek meg körülötte, főleg, ha azok esetleg még eltérő véleménnyel is bírnak. Számára nem ideális, ha van mellette olyan ember, aki a közvélemény előtt jobb színekben tűnik fel, akivel összehasonlíthatják. Ez nem segítő elő egy egyszemélyű vezető érdekeit.”³⁰

29 Zelensky 2024.

30 Interjú Dr. Benkő Tibor volt honvédelmi miniszterrel, vezérkarfőnökkel (2024. április). Kérdező: M. Révész Renáta.

Zsaluzsnij az ukránok között rendkívül elfogadott, és ismert vezető, míg Zelenszkij esetében ma már nem lehet ilyen egységes pozitív támogatást látni. Rengetegen menekülnek az országból a katonai szolgálat elől, a besorozott férfiakat folyamatosan viszik a frontra, ahonnan egyre többen már nem térnek haza – ez mind rontja a morált, két és fél év alatt az ukrán emberek egy része belefáradt a honvédő háborúba.³¹

Az, hogy hányan érzik még úgy, van értelme tovább vívni az oroszokkal egyre inkább elhúzódó, százezrek életét követelő háborút, azt esetleg egy nyílt, demokratikus választás mutathatná meg, amelyet az idei évben kellett volna megrendezni, ám bizonytalan időre elhalasztották a háborús helyzet miatt. Ugyanakkor egy 2024. március 5-én lefolytatott közvéleménykutatás szerint, melyben 3000 ukránt kérdeztek meg telefonon, kire szavaznának, ha megtartanák a 2024-es választásokat, a biztos szavazók 41,4%-a tette volna le a voksát a volt vezérkarfőnökre, Valerij Zsaluzsnij tábornokra, akit 23,7%-os eredménnyel követ Volodimir Zelenszkij jelenlegi elnök. Tőlük messze elmaradva Petro Porosenkót 6,4% támogatná.

Ám Zelenszkijnek nem kell attól tartania, hogy a Zsaluzsnij után érkező vezérkarfőnök hasonló népszerűséget fog elérni, nem utolsósorban az orosz származása okán őt körülvevő bizalmatlanság miatt. Szirkszkiy ugyanis az egykori Szovjetuniónak oroszországi részén született, szülei még a mai napig ott élnek. (Ragutska, 2024) Moszkvában végezte a katonai akadémiát, de az ukrán haderőben érte el katonai karrierje legnagyobb sikereit. A háború kitörését követően a szárazföldi erők parancsnokaként több jelentős hadműveletet irányított, többek között a nevéhez fűződik kijevi hadművelet, ahol az ukrán erők sikerrel vették fel a harcot a fővárost bekerítő orosz hadsereggel szemben, akik így nem tudták elfoglalni a várost.

Zelenszkij tehát személy szerint megbízik az új vezetőben, joggal feltételezi, hogy végrehajtja a politikai célkitűzéseket a katonai eszközökkel támogatni fogja, ám a népszerűségére ugyanakkor nem jelent veszélyt. Kérdés azonban, hogy a kockázatosnak tűnő vezetőcseré meg hozza-e a kívánt eredményt.

„Olekszandr Sztanyiszlavovics Szirkiy inkább követi az elnöki iránymutatást. 7 évvel idősebb Zsaluzsnij-nál, de ugyanazokat az iskolákat végezte. Szirkszkiy is tanult, NATO beosztásban is szolgált, mégsem látom pontosan a személycserének az előnyeit. Lehet, hogy Zelenszkijnek új vezérkarfőnöktől nem kell félteni a népszerűségét, ám ha ő sem ér el jelentős katonai sikereket, akkor könnyen feltehető a kérdés: mi értelme volt a vezetőcserének? Ez egy nagy kockázat” – fejtette ki véleményét Szenes professzor.

Benkő Tibor vezérezredes, egykori vezérkarfőnök véleménye szerint ugyanakkor hibás döntés volt Zelenszkij részéről, hogy beleállt a háborús vezető szerepébe. „Lehet rá mindenféle jelzőt aggatni, azt is, hogy háborús vezető. Igen az, már-már túlzottan is. Ha katona szakmai szempontból nézem, akkor viszont kijelenthetem, hogy azzal nem kellett volna ennyire foglalkoznia. Ez váltotta ki az ellentétet is közte és a vezérkarfőnök között. Teljesen irreális követelményekkel állt elő, presztízs kérdést csinált például abból, hogy egy stratégiailag kevésbé fontos kisvárost hatalmas emberáldozatok ellenére se adjanak föl. Tehát ezzel háborús vezetővé vált, ahelyett, hogy az ország vezetésével foglalkozott volna. (...) De nem csak a hadműveletekben

31 Sauer 2024.

mutatkozik meg egy ilyen csere, hanem a morálban is. Egy népszerű vezérkar főnök leváltása morálisan is sújtja a sereget... Félreértés ne essék, nem kell, hogy szeressék a vezérkar főnököt. Nem fogja szeretni mindenki, viszont szigorú követelménytámasztással, emberséggel ki tudja vívni, hogy elfogadják, követik, hallgatnak rá. Zsaluzsnij ilyen vezérkar főnök volt, ami veszélyt jelenthetett a politikára nézve is. A politika mindig fél, ha a katonaság és a katonai vezetők erősek. Hiszen végső soron az erő az ő kezükben van.”³²

Ám hiába is keresnénk a közösségi médiában a személycsere indokait, sem Zsaluzsnij, sem Zelenszkij platformjain nem találunk első kézből származó információt arról, pontosan miért döntött az elnök a vezetőcseréről. Az biztos, hogy Zsaluzsnij nem vált kegyvesztetté, ugyanis egy hónappal a távozása után Zelenszkij bejelentette, hogy a volt tábornokot bízta meg Ukrajna londoni nagyköveti posztjával.

Zsaluzsnij népszerűsége nem kopott meg 2024-es leváltását követően, sem azután, hogy immár külföldön – Ukrajna londoni nagyköveteként – szolgálja hazáját.

A 2025 februárjában a Center for Social and Market Research „SOCIS” által végzett 2000 fős közvélemény kutatás adatai szerint még mindig ő lehet Zelenszkij legnagyobb kihívója politikai fronton. Eszerint a biztos választók körében – amennyiben megtartanák az ukrán választásokat – Zsaluzsnij 37,4%-ot szerezne, szemben a jelenlegi elnökkel, aki 21,9%-on áll. A második fordulóban pedig egy esetleges Zsaluzsnij–Zelenszkij összecsapáson a biztos választók 53,5%-a a volt vezérkarfőnököt, míg a mostani ukrán elnököt csupán 18% szavazná meg újra.³³

A legnagyobb kérdés azonban, hogy a volt vezérkarfőnök mit kezd a fegyveres szolgálata során megszerzett népszerűséggel, egyáltalán akar-e vele kezdeni valamit a jövőben, vagy jó katona módjára beáll a sorba, megelégszik a nagyköveti pozícióval. Esetleg ő is hasonló meglepetésre készül, mint egykor egy sorozat főszereplője, aki úgy döntött a képernyő után az életben is képes lenne eljátszani az ukrán elnököt?

2025 márciusában kitért az egyértelmű válasz elől, amikor a részvételéről szóló találgatásokra úgy reagált: „Az álláspontom nem változott. Amíg tart a háború, mindannyiúnknak azon kell dolgozni, hogy megóvjuk a hazánkat, és nem a választásokon gondolkodni. Nem kommentálok a különböző pletykákat.”³⁴

Egy biztos: Zsaluzsnij ukrán belpolitikai népszerűsége megvan hozzá, hogy jó eséllyel kiálljon a jelenleg regnáló elnökkel szemben egy demokratikus választáson. Bár 2023-ban elfogadta a neki felkínált külföldi pozíciót, ám az elvi lehetősége így is megvan, hogy jelöltesse magát. Erre azonban a jelen szerint még várni kell, mert a 2024 májusában esedékes ukrán választásokat a háborús helyzetre való tekintettel bizonytalan időre elhalasztották. Így Ukrajna addig nem választ, míg a háború tart, és hogy a háború meddig tart jelenleg még erősen kérdéses.

32 Interjú Dr. Benkő Tibor volt honvédelmi miniszterrel, vezérkarfőnökkel (2024. április). Kérdező M. Révész Renáta.

33 Online forrás: https://ukraine-elections.com.ua/en/socopros/opinion_poll_show/2185

34 Online forrás: https://ukraine-elections.com.ua/election_data/election_history/27

Összegzés

A bevezetőben fogalmaztam meg a kérdést, vajon mennyire tudatos kommunikációs stratégiát folytat az ukrán elnök politikai és katonai céljai érdekében?

Az elemzéseim és a kutatásom során szerzett információkat összegezve úgy vélem, kijelenthető, hogy Zelenszkij nem sodródik az eseményekkel, hanem – tudatos stratégiai kommunikációval – képes külső jegyeiben is az arculatának folyamatos változtatására. Ehhez pedig olyan új eszközöket is alkalmaz, mint a közösségi média-platformok, amelyek segítségével képes a politikai napirend formálására, illetve az általa fontosnak tartott téma keretezésére.

Bár az ukrán elnök kommunikációs stratégiájának egyes elemei globális szinten is értelmezhetőek, ugyanakkor különbséget kell tenni a szakemberek, szakértők, és a népszerűséget piaci termékként, brandként kezelő politikai vezetők között. Míg utóbbiak számára hatalmas apparátus képes azon dolgozni, hogy minél hitelesebbnek, határozottabbnak, tüntessenek fel egy vezetőt, addig egy katonai vezető esetében jóval korlátozottabbak a lehetőségek. Egy vezérkarfőnöktől nem várják el a népszerűséget, ugyanakkor Zsaluzsnij esete is jól példázza, hogy ezt a közösségi média platformok profi használata és üzemeltetése nélkül is megszerezheti.

A közösségi média fontos eszköz lehet a politikusok kezében a népszerűség megszerzéséhez, üzeneteik közvetítésében és – a demokratikus választáson alapuló társadalmakban – akár a választási győzelemhez is. Ugyanakkor a népszerűség könnyen személyi kultusszá is válhat, hiszen mint elsőszámú vezető saját arcával, személyiségével képvisel pártot, mozgalmat, eszmét (vagy épp folytat honvédő háborút). Ebből a folyamatból pedig könnyen születik meg az autoriter vezető, akinek „háborús retorikája az emberi csoportszerveződéssel kapcsolatos, evolúciósan kifejlesztett hajlamainkat használja ki önös céljaira. E retorika a választók egyéni és csoportidentitásának felizzítására apellál, amikor a megszólítottakban fenyegetettségérzetet igyekszik kelteni. A valós vagy fiktív veszélyt észlelve a csoporttagok összezárnak és hajlamosabbakká válnak az erősnek és védelmezőnek tűnő, tekintélyelvén kormányzó, hatalmaskodó vezető elfogadására.”³⁵

A fenti írásban említett események elemzésekor és a szakértőkkel folytatott beszélgetések során is arra a következtetésre jutottam, hogy az új média korában az ismertség, a népszerűség és a valós támogatottság nem mindig jár együtt. Hiszen a közösségi platformokon való állandó jelenlét, a saját apparátus által dömpingszerűen gyártott üzenetek célba juttatása nem jelenti azok feltétel nélküli elfogadását is a felhasználótól.

Két év honvédő háború megvívását követően az ukrán elnök Volodimir Zelenszkij körül is fogyni kezdett a levegő. Mind a katonai vezetők, mind a választók közül egyre többen illetik kritikával az általa meghirdetett agresszív irányvonalat, amely a háború folytatására irányul. Ezzel két fronton is kénytelen harcot vívni: egyrészt háborús hadszíntéren, az általa kiválasztott és elfogadott katonai vezetőkkel, az önnön maga által jóváhagyott stratégiát követve, másrészt a népszerűségért vívott

35 Pólya 2020, 23.

csatában. Utóbbi ugyanis a záloga annak, hogy nemzetközi és belpolitikai támogatókat szerezzen a súlyos emberi anyagi áldozatokkal járó háború megvívásához, amelyre egyedül Ukrajnának nem lenne esélye.

Zelenszkij egy honvédő háborút folytató kommunikációs erőter alapján alakította ki mind a politikai, mind a háborús stílusát, és kiválóan adaptálta a háborús kommunikációs paneleket. Stílusában, öltözködésében, retorikájában hozza az erős, felelősségteljesen gondolkodó államférfi szerepét. A stratégiának kétségtelenül megmutatkoztak az eredményei is: a nemzetközi politikai és közéleti elismerés, a szövetségesek toborzása és a támogatások megszerzésének területén egyaránt.

Zelenszkij (lehetséges) jövője

Zelenszkij kommunikációs stílusjegyeinek alaposabb vizsgálata rávilágít arra, hogy a közösségi média és a hivatalos tájékoztatás összemosódása számos csapdát rejt. A közösségi médiában, illetve a klasszikus médiában zajló kommunikáció csak a felszínt mutatja meg, és sokszor azokról torz – a saját céljait, érdekeit szolgáló – képet fest. A közösségi médiából tájékozódó felhasználók tévesen érezhetik úgy, hogy alapos ismeretekkel bírnak egy adott témában, ha megismerik az országot irányító politikai szereplők véleményét, attitűdjét, általuk közzétett információkat.

Ám kérdés, hány arca lehet ugyanannak az embernek, hányféleképpen lehet hiteles egy politikus vagy egy közéleti szereplő. Az általam megkérdezett szakértő, Benkő Tibor vezérkarfőnökből lett honvédelmi miniszter, katonai vezetői pozícióból került a politika világába. Elsőkézből látta és tapasztalta, hogy míg egy politikus számára mindenképpen előnyös, hogy minden platformon képes eljuttatni az üzeneteit az emberekhez, különböző módon képes – szakemberei segítségével – eljutni az egymástól eltérő platformokra, addig a katona számára ez a lehetőség nem adatik meg.

„Ami a politikus számára lehetőség, azt egy katona nem teheti meg. A katonának csupán egy arca van és a társadalom felé az üzenetet a honvédségen és katonatársain keresztül viszi. Egy katona sosem lehet annyira színes és sokrétű. Tagadhatatlan, hogy a mai világban már a katonaságnak, a haderőnek is szüksége van a közösségi média megjelenésére, hiszen az emberek részéről is van rá igény. Kétségtelen, hogy ma már minden haderőnek szüksége van a közösségi média megjelenésre, hiszen erre a társadalom részéről is van igény, de nyilvánvalóan ezt egy katonai vezető nem használhatja egyszemélyi kommunikációra – míg a politikusok ezt megtehetik” – emelte ki az alapvető különbséget katonai és politikai vezető között Benkő tábornok.

Ebben az írásban is igyekeztem rámutatni arra, hogy Zelenszkij esetében mennyire gazdag az eszköztár: komikus, sorozatszínész, kommunikációs képességeit felhasználva vált Ukrajna első számú vezetőjévé, majd elnökként nézett szembe az egész világot sújtó világiárvánnyal, majd a jelenleg is zajló háborúval Oroszországgal.

Éppen ezért kérdéses, vajon mennyire képes hitelesnek mutatkozni a különböző platformokon, hiszen ez gyakran az azonos országból, hasonló identitástudattal, kulturális környezettel rendelkező személyek számára is kihívást jelenthet.

Ám Zelenszkij mégis eredményesen változtatta és változtatja a különböző szerepeket: a megfigyelésem alapján az általa alkalmazott arculatépítés, kommunikációs stratégiájának egyes elemei más politikai szereplők esetében is hatékonyan alkalmazhatóak.

Napjainkban már nem ritka, sőt, elvárás, hogy a közélet szereplői, formálói képviseltesék magukat a különböző közösségi média platformokon, és üzeneteiket a megcélzott közönség ízléséhez, igényeihez „csomagolva” juttassák el a követőikhez. Azokban a demokratikus országokban, ahol nincs korlátozva a közösségi média elérése, a vezető személyéről pedig választás útján döntenek az állampolgárok, a közösségi média tudatos használata sorsdöntő lehet a választások során. A politikus, illetve az általa kialakított arculat maga a „termék” amelyet a felhasználó elfogyaszt, majd – amennyiben azzal azonosulni képes – a következő választás alkalmával szavazatával fizet(het) érte. Amennyiben tetszik neki, amit lát, akkor őt választja – még ha a szakértelméről nem is bizonyosodott meg.

Viszont megválasztása esetén – még ha nem is szakértő – olyan hatalmat kap a kezébe, amivel akár háborúk sorsáról és kimeneteléről is dönthet, békeidőben karriereket törhet ketté, vagy éppen teljesíthet ki. Ám ha stratégiai szinten nem látja be döntései következményeit, ha a pillanatnyi – esetleg a következő választásig tartó – sikerért hosszú távú célokat, értékeket áldoz fel a népszerűsége oltárán, akkor könnyen elveszíthető az őket hatalomba juttatók támogatása.

Nem tudhatjuk, mikor lesz a következő demokratikus választás Ukrajnában, illetve, hogy kik lesznek a jelöltek. Ám az világos, hogy Zelenskij minden eszközzel igyekszik elkerülni a vesztes, illetve a legyőzött szerepet, még akkor is, ha az ellenfél nyilvánvaló erőfölényben van, illetve az ukránok által folytatott harcoknak hatalmas áldozatai vannak. Politikai értelemben vett túlélésének kulcsa, hogy egy esetleges katonai vereséget, békekötést, tűzszünetet – bármelyik is következik be – képes lesz-e kommunikációs eszközökkel erkölcsi nyereségre váltani.

Zelenskij elnök már többször bizonyította, hogy képes a megújulásra, újra és újra kiemelkedni a kommunikációs erőterben. Érti és érzi a folyamatosan változó kommunikációs evolúciót, és saját javára tudja azt fordítani. Ehhez felhasználja mind a klasszikus médiát, mind az új médiát, és politikusként, valamint háborús vezetőként képes hitelesen megnyilvánulni. Az viszont még a jövő titka, milyen új arculatot épít, ha véget ér a háború, milyen új tematikát alapján építi fel kommunikációs stratégiáját. Amikor majd a harcok véget érnek – és azt feltételezzük, hogy Ukrajna demokratikus berendezkedése megmarad, és újra szabad választásokon dől el, ki vezeti az országot – ismét vár rá a következő megmérettetés: ekkor derülhet ki képes-e hitelesen (vissza)váltani háborús vezetőből politikussá. Ez pedig feltehetően nehezebb feladat lesz, mint leporolni az öltönyöket és lecserélni a profilképeit.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bajomi-Lázár Péter 2019. A patrónusi-kliensi médiarendszer és az újságírói szükségletek Maslow-piramisa. *Médiakutató*, 20 (1): 41–58.
- Braithwaite, Sharon 2022. *Zelensky refuses US offer to evacuate, saying 'I need ammunition, not a ride'*. CNN (2022. 02. 23.).
Forrás: <https://edition.cnn.com/2022/02/26/europe/ukraine-zelensky-evacuation-intl/index.html>
- Bene Márton Ákos 2019. *Virális politika: Politikai kommunikáció a Facebookon = Viral Politics: Political Communication on Facebook*. Doctoral dissertation, Budapesti Corvinus Egyetem.

- Dixon, Stacy Jo 2023. *World leaders with the most Instagram followers as of April 2020*. Statista (2023. 06. 06.).
Forrás: Statista.com:
<https://www.statista.com/statistics/954322/world-leaders-with-the-most-instagram-followers/>
- Dorosh, Lesia; Nocoń, Jarosław; & Zakaulova, Yuliya 2021. Social networks in electoral campaigns: A comparative analysis of the cases of Donald Trump (USA) and Volodymyr Zelensky (Ukraine). *European Journal of Transformation Studies*, 9 (2): 52–71.
- Euronews 2019. Zelensky challenges Poroshenko to Olympic debate. (2019. április 3.)
<https://www.youtube.com/watch?v=xEndQrYpJH&t=7s>
- Galántai Orsolya 2015. Profilkép: többet mond minden szónál. *Médiakutató*, 16 (3): 67–79.
- Kao, Anthony 2022. Cinema Escapist.
Forrás: cinemaescapist.com: <https://www.cinemaescapist.com/2017/08/interview-vladimir-zelenskiy-playing-ukraines-president-servant-people/>
- Kimsey, David (USA); Kim, Jin Woo (ROKA); McCoy, John (USAF); Cuddy, Charles (USN) 2020. Utilization of the DIMEFIL Framework in a Case Study Analysis of Security Cooperation Success. online forrás: <https://smallwarsjournal.com/2020/11/08/utilization-dimefil-framework-case-study-analysis-security-cooperation-success/>
- Kiss Álmos Péter 2024. Az orosz–ukrán háború céljait támogató orosz stratégiai kommunikáció. *Honvédségi Szemle*, 152 (2): 19–34.
<https://doi.org/10.35926/HSZ.2024.2.3>
- Krizbai, Diána Daniella, & Szak, Andrea 2022. Napjaink tömegkommunikációjának jelentősége a védelmi politikában Az orosz–ukrán háború példáján keresztül= The Importance of Today's Mass Communication in Defence Policy through the Example of the Russian-Ukrainian War. *Hadtudományi Szemle*, 15 (4): 119–134.
<https://doi.org/10.32563/hsz.2022.4.8>
- Lüfkens, Matthias 2022. *Digital Diplomacy*. Forrás: medium.com (2022. 05. 04).
<https://medium.com/digital-diplomacy/the-most-followed-world-leaders-on-social-media-2022-193bb9d89d8d>
- Nyquist, Lauren & Neuburger, Mary, Patel & M., Lutsyshyna, Oksana & Orr, Matthew & Maldonado, Matt, ... & Kuchek, Abigel 2020. The Zelensky phenomenon: Youth, social media and political engagement in Ukraine.
Online forrás: https://ukraine-elections.com.ua/election_data/election_history/27
Online forrás: https://ukraine-elections.com.ua/en/socopros/opinion_poll_show/2185
Online forrás: <https://www.kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1338&page=1>
- Plazas-Olmedo, Maite; López-Rabadán, Pablo 2023. Selfies and Speeches of a President at War: Volodymyr Zelensky's Strategy of Spectacularization on Instagram. *Cogitatio*, 197.
<https://doi.org/10.17645/mac.v11i2.6366>
- Pólya, Tamás 2020. Autoriter vezetők, politikai kommunikáció, identitás és csoporttagság evolúciós pszichológiai szemszögből. *ME. DOK Média-Történet-Kommunikáció*, 15 (1): 23.
- Poroshenko, Petro 2024. Instagram.
Forrás: <https://www.instagram.com/petroporoshenko/?hl=hu>
- Presidential Election 2019. Center for Strategic and International Studies (2019. 03. 31).
Forrás: csic.com: <https://www.csis.org/programs/europe-russia-and-eurasia-program/projects/european-election-watch/2019-elections/ukraine>
- Quinn-Judge, Katharine 2020. *Peace in Ukraine: A Promise yet to Be Kept*. International Crisis Group (2020. 04.).
Forrás: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/eastern-europe/ukraine/peace-ukraine-promise-yet-be-kept>
- Ray, Michael 2024. *Volodymyr Zelensky president of Ukraine*.
Forrás: www.britannica.com/biography/Volodymyr-Zelensky
- Sauer, Pjotr 2024. 'I am not made for war': the men fleeing Ukraine to evade conscription. *The Guardian* (2024. június 29.).
Forrás: <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/29/i-am-not-made-for-war-the-men-fleeing-ukraine-to-evade-conscription>
- Skiba, Katarzyna-Maria 2025. *Dress code breaker: What do Volodymyr Zelensky's clothing choices mean?* Euronews (2025. 03. 03.)
Forrás: <https://www.euronews.com/culture/2025/03/03/dress-code-breaker-what-do-volodymyr-zelenskys-clothing-choices-mean>

- Sukhankin, Sergey 2019. *Ukrainian Presidential Elections 2019 and their Consequences: A Pessimist's view*. International Centre for Defence and Security (2019. június 25).
Forrás: icds.ee: <https://icds.ee/en/ukrainian-presidential-elections-2019-and-their-consequences-a-pessimists-view>
- Sz. n. 2023. *Ukraine – COVID-19 Overview*. John Hopkins University of Medicine (2023. 10.).
Forrás: Coronavirus Resource Center: <https://coronavirus.jhu.edu/region/ukraine>
- Ukraine election rivals trade taunts and media tricks* 2019. BBC (2019. 04. 17.)
Forrás: bbc.com: <https://www.bbc.com/news/world-europe-47895061>
- Wilson, Jennifer 2019. *Ukraine Elected a Sitcom Star President. His Show Tells Us What to Expect*.
Forrás: <https://slate.com/culture/2019/04/ukraine-president-volodymyr-zelensky-sitcom-servant-of-the-people.html>
- Zaluzsnij, Valerij 2023. *The commander-in-chief of Ukraine's armed forces on how to win the war*.
The Economist (2023. november 1.)
Forrás: <https://www.economist.com/by-invitation/2023/11/01/the-commander-in-chief-of-ukraines-armed-forces-on-how-to-win-the-war>
- Zelensky, Volodimir 2024. Zelenskyy Official.
Forrás: Instagram (2024. február 8.) <https://www.instagram.com/p/C3GIRr7MQGT/>